

Porvoon kaupungin jälkitorjuntaviranomaisen lausunto luonnoksesta hallituksen esityksestä laiksi eräiden kuntien yhteistyöstä merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisestä sekä laiksi pelastuslain 111 a §:n muuttamisesta

Kaupunkikehityslautakunta 07.04.2026 § 65
622/03.00/2026

Valmistelu ja lisätiedot:

Konsernijuristi Tiina Fiskaali tiina.fiskaali@porvoo.fi

Yhdyskuntasuunnittelupäällikkö Enni Flykt enni.flykt@porvoo.fi;

Valmius- ja riskienhallintapäällikkö Minna Ruolanto

minna.ruolanto@porvoo.fi;

Ympäristöntutkimuspäällikkö Carita Forsberg-Heikkilä

carita.forsberg-heikkila@porvoo.fi;

Kaupunki-infrajohtaja Kari Hällström kari.hallstrom@porvoo.fi;

Yhdyskuntasuunnittelija Katja Forsell katja.forsell@porvoo.fi;

Tuotantopäällikkö Matias Pietilä matias.pietila@porvoo.fi;

Ympäristöterveydenhuollon päällikkö/kaupungineläinlääkäri -
hygieenikko Tiina Tiainen tiina.tiainen@porvoo.fi

Lain valmistelu

Suomen merellinen toimintaympäristö on muuttunut paljon viime vuosina. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on lisännyt merkittävästi suurten öljy- ja kemikaalivahinkojen riskiä merialueilla. Suomenlahden kansainvälisillä merialueilla liikennöi entistä enemmän vanhentuneita aluksia, joiden omistussuhteet ovat epäselviä, vakuutusturva puutteellinen, ja joiden miehistöllä on havaittu merimiestäidollisia puutteita. Näitä ns. varjolaivaston aluksia käytetään öljynkuljetuksiin raakaöljyn hintakaton kiertämiseksi, mikä lisää onnettomuusriskiä ja vaikeuttaa vastuutahojen selvittämistä sekä korvausvastuun toteutumista.

Erytisesti merkittävän suuri merellinen ympäristövahinko, esimerkiksi öljytankkerionnettomuus, vaatii pitkäkestoista torjuntatyötä, joka sitoo huomattavia voimavaroja kaikissa torjunnan vaiheissa. Pelastustoiminnan päättymisen jälkeen vastuu vahingon jälkitorjunnasta siirtyy kunnille. Voimassa oleva kuntien jälkitorjunnan järjestämisvelvoite koskee tällä hetkellä vain mineraaliöljypohjaisten tuotteiden aiheuttamien vahinkojen jälkitorjuntaa. Mikäli alusperäinen päästö kulkeutuu rannikolle, pelastustoiminnan päättymisen jälkeiset jälkitorjuntatoimet kohdistuvat ensisijaisesti rannikkokuntien alueelle.

Pelastuslain 111 a §:ää esitetään muutettavaksi siten, että siihen sisällytettäisiin ympäristölle tai ihmisten terveydelle vakavaa vaaraa tai haittaa aiheuttavien aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisvelvoitetta koskevat säännökset.

Uudessa laissa *Laki eräiden kuntien yhteistyöstä merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisestä* säädettäisiin eräiden kuntien yhteistyöstä ja varautumisesta pelastuslain 111 a §:ssä tarkoitetun jälkitorjunnan järjestämisessä,

kun kyseessä on merialueella tapahtuva suuri alusöljy- tai aluskemikaalivahinko, josta aiheutuu vakavaa vaaraa tai haittaa ympäristölle tai ihmisten terveydelle. Yhteistyövelvoite koskisi rannikkokuntia, jotka vastaisivat suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisestä ja siihen varautumisesta yhteistyöalueittain. Yhteistyöalueita olisi kolme: eteläinen-, läntinen- ja pohjoinen yhteistyöalue. Eteläiseen yhteistyöalueeseen kuuluisi Uudenmaan ja Kymenlaakson maakunnan rannikkokunnat. Läntiseen yhteistyöalueeseen kuuluisi Varsinais-Suomen, Satakunnan ja Pohjanmaan maakunnan rannikkokunnat, ja Pohjoiseen yhteistyöalueeseen kuuluisi Keski-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin maakunnan rannikkokunnat. Osana jälkitorjuntaan varautumista, yhteistyöalueiden olisi laadittava varautumissuunnitelmat merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämiseksi.

Porvoon kaupungin hallinto ja vastuut

Porvoon kaupungin hallintosäännön (26.2.2025) mukaisesti Kaupunkikehityslautakunta vastaa öljyvahinkojen jälkitorjunnasta ja määrää pelastuslain 111 a § 3 mom mukaisen jälkitorjuntaa johtavan viranhaltijan (Kakel 20.1.2026 § 8). Johtavana viranhaltijana toimii Kaupunki-infrajohtaja, joka vastaa yhdessä operatiivisesta toiminnasta kaupunki-infran yhdyskuntasuunnittelupäällikön, yhdyskuntasuunnittelijan ja tuotantopäällikön kanssa.

Jälkitorjuntatehtävän voi ottaa Porvoossa vastaan pelastuslaitokselta ainoastaan Kaupunki-infrajohtaja, kun tehtävän vastaanottamiseen on riittävät valmiudet ja tätä ennen annetaan pyydettyä virka-apua. Jälkitorjuntatehtävän vastaanotto on tehtävä kirjallisesti (IUP lomake). Kirjallinen vastuunsiirto tärkeää etenkin, kun kyseessä ei ole kaupungin omistama kiinteistö.

Lausuntoa on pyydetty antamaan Valtion lausuntopalvelun kautta ja erikseen lakiehdotuksen 1-5 §, pelastuslain 111 a § sekä varautumissuunnitelmien laatimiseen liittyvästä rahoituksesta.

Porvoon kaupungin jälkitorjuntaviranomaisen lausunnon sisältö

Pelastuslain muutoksen on tarkoitus olla tekninen korjaus saada laki yhteensovitettua uuden lakiluonnoksen "Eräiden kuntien yhteistyö merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisestä" kanssa. Lakiluonnoksen myötä rannikkokuntien tulee tehdä sopimus yhteistyön järjestämisestä merialueen suuronnettomuuksien jälkitorjuntatilanteissa sekä laatia yhteinen varautumissuunnitelma. Koska laki koskee suuria alusöljy- ja aluskemikaalitalanteita, tulee varautumissuunnitelmassakin olla riittävä vaste tarvittavien resurssien osalta. Lupa- ja valvontaviranomaisen tehtävänä on luonnoksen mukaan toimia asiantuntijana ja koordinoida sekä varautumissuunnitelmien laatimista että onnettomuustilanteissa toimintaa.

Porvoon kaupungin lausunnossa on tuotu esiin, että Ympäristönsuojelulain 133 §:n ja koko ylikunnallisen tai valtakunnallisen jälkitorjuntatyön johdonmukaisuuden ja yhtenäisen toimintatavan vuoksi vastuu tulisi olla valtion viranomaisilla ristiriitaisen vastuulainsäädännön (mm. miten määritellään suuri onnettomuus), päällekkäisen hallinnon poistamisen, tietojen siirtymisen ja kohtuuttomien kustannusten vuoksi. Suuronnettomuustilanteissa jälkitorjuntatyön kesto ja kustannukset samalla, kun korvausten hakemisen vaikeus ja täysimittaisten korvausten saamisen epävarmuus ovat ilmeisiä, aiheuttavat kohtuuttoman tilanteen kunnille, joissa taloudelliset edellytykset hoitaa muita lakisääteisiä tehtäviä ovat jo nykyisessä tilanteessa heikentyneet. Perustelut, joissa maarakennusosaamisen puutteen vuoksi tehtävien siirto kunnille nähdään parhaana vaihtoehtona, ovat puutteelliset, sillä maanrakennusosaamista voidaan antaa kuten nykytilanteessa virka-apua antamalla silloin, kun suuronnettomuuden hoitaminen on pelastuslaitoksen johtovastuulla. Jälki-hankkeen valmistelutyö tulisi viedä loppuun miettimällä prosessit ja vastuut loppuun saakka sekä tuomalla ne uuteen lakiin selkeästi. Nykymuodossa lakiluonnos aiheuttaa viivästystä jälkitorjuntatyön aloittamisessa, mikä on vastoin lain tarkoitusta.

Porvoon kaupungin lausunto yhdessä Porvoon kaupungin jälkitorjuntaviranomaisen lausunnon kanssa luonnoksesta hallituksen esityksestä laiksi eräiden kuntien yhteistyöstä merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisestä sekä laiksi pelastuslain 111 a §:n muuttamisesta on tämän päätöksen liitteenä.

Liitteet:

Porvoon kaupungin jälkitorjuntaviranomaisen lausunto

Kaupunkikehitysjohtaja

Porvoon kaupunki ja Porvoon kaupungin jälkitorjuntaviranomainen lausuvat luonnoksesta hallituksen esityksestä laiksi eräiden kuntien yhteistyöstä merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisestä sekä laiksi pelastuslain 111 a §:n muuttamisesta liitteenä olevan lausunnon mukaisesti.

Päätös tarkastetaan heti.

Päätös

Porvoon kaupunki ja Porvoon kaupungin jälkitorjuntaviranomainen päättivät lausua luonnoksesta hallituksen esityksestä laiksi eräiden kuntien yhteistyöstä merialueen suurten alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen jälkitorjunnan järjestämisestä sekä laiksi pelastuslain 111 a §:n muuttamisesta liitteenä olevan lausunnon mukaisesti.

Päätös tarkastettiin heti.